

Манжетна: К.Козаров, Активностите на фото-кино клубот..., Кинопис
39/40(21), с., 2010

Киро Козаров

УДК 725.824.4(497.742)''1979/1989''

791(497.742)

Кинопис 39/40(21), с., 2010

АКТИВНОСТИТЕ НА ФОТО-КИНО КЛУБОТ „СТРУМИЦА“ ПОМЕЃУ 1979 и 1989 година

1. Општествено-културни трендови

(време на филмската преска и публика која бара кариера повеќе)

Пишувајќи денес за веќе надалеку познатиот „Астерфест“ и за филмските влијанија и кинокултурата кои овој фестивал брзо и надалеку ги шири, невозможно е да не се навратам на два момента во поблиската историја на филмскиот живот во Струмица и да не ја потцртам нивната улога во развојот на овој фестивал. Едниот аргумент е фото-кино клубот „Струмица“ и вториот е Горан Тренчовски (творецот на „Астерфест“), кој првите филмски чекори ги направи токму во овој клуб. Оттука е важно да се акцентира улогата на фото-кино клубот „Струмица“, како школо кое иницирало кај сегашните автори еден таков инспиративен и творечки однос спрема филмот. Денешните настани тоа, секако, најдобро го потврдуваат.

Формирањето на фото-кино клубот „Струмица“ беше последица на неколку претходни причини. Едната беа општествено-културните (филмски) трендови во тој период (полни сали публика и барање карта повеќе), а втората причина беа економските и кадровските претпоставки за развој на оваа дејност.

Генерацијата на авторот на овој текст живееше во златното филмско време, кое би го опишал како време на добри филмови и полни киносали со публика. Филмот беше една од главните или многу важните забави. Покрај сè друго што правевме, одењето во кино беше десертот.

Филмот буквално раководеше со нас, не формираше, не градеше и не разградуваше.

Таквата филмска клима не градеше нас а ние пак (се надевам) дадовме мал прилог во развојот на филмот или филмскиот живот во Струмица. И како што реков на почетокот, последните настани околу „Астерфест“ тоа најдобро го потврдуваат.

Во сите (глобални) општествени движења, академски и стручни расправи за филмот, за неговата улога во развојот на општествената и индивидуална свест, доминантните влијанија на големите центри на филмската моќ, беше неопходно и неминовно да се појават и оформат и „локалните“ центри, клубови и движења кои му дадоа печат и го насочуваа, помалку или повеќе успешно, тој тренд. Во малите локални средини, каква во тоа време беше и Струмица, почна да отчукува часовникот на филмското (аматерско) творештво кое си направи место во тоа што денес го нарекуваме поблиска историја. Како?

2. Општествено-економски и кадровски претпоставки за развој на фото- кино клубови

Не случајно го ставив овој поттекст во моето излагање. Во тоа време Струмица, а особено некои од луѓето кои ќе ги споменам подолу, направија претпоставки за наше анимирање и вклучување во клубскиот живот.

Струмица реализира една многу убава и значајна идеја и практика. Имено, во тоа време, Струмица формира Самоуправна интересна заедница за техничка култура. Сакам со посебно задоволство и восхит да го потцртам значењето на оваа идеја и практика.

Идејата се состоеше во тоа што струмичките раководители, стопанствениците, граѓаните по предлог на ентузијастите (во областа на техничката култура) се договорија да формираат посебен фонд од средства од стопанството наменет за техничко образование, културна наобразба и забава за своите деца. Оваа длабоко и сестрано осмислена

идеја се реализира на наше огромно задоволство и на највидлив можен и долгорочен начин се потврди во практиката.

Така, се изгради новиот објект за техничка култура во која под полна парча работела сите можни технички, природно-математички науки, радио техника, моделарства и за мене најсаканата активност - филмската. Фото-кино клубот „Струмица“ беше практичната реализација на тоа творештво.

Зградата за техничка култура во Струмица овозможи просторен, технички, финансиски и кадровски потенцијал на едно место. Процесот на творење беше отворен и гарантиран. Имавме на располагање сè што можеше да се посака за остварување на нашето „хоби“.

Податок: Секоја година од клупите, клубовите, лабораториите излегуваа над 500 млади луѓе (добро едуцирани) во својата област. Струмица генерираше научни *баќиџи*.

Животот на „невладините организации“ кои со години наназад функционираа на овој простор, го достигна својот максимум. Тоа беше така сè додека не дојдоа „странците“ и други специјалци, кои ни ги уништија нашите достигнуања, го сменија името на тогашните клубови, народни техники, народни училишта и под ново име т.н. невладини организации почнаа да не учат на тоа што дотогаш ние ги учевме нив. За жал, ние недоволно мудро се боревме или воопшто не се боревме против новите продори. Нашиот ангажман беше насочен кон учење, творење, натпревари, фестивали, запознавање други култури. Прекрасна идеја и практика.

Ова тврдење или констатација или просто прераскажување на тогашната стварност сакав да ја нагласам. За областа за која пишувам посебен прилог (во тој период) дадоа и треба да се споменат: Јован Рендевски, Ристо Годев, Годор Терзијанов, Станко Илиев...

3. Опишете вено-миграциони претпоставки за формирање на клубови (време на ентузијасии и аниматори во културата)

Општеството си го правеше своето, миграционите токови (школувани кадри се враќаа од поголемите центри) помагаа таа практика да се оформи, да созрее, да се доразвие. Филмскиот творечки живот се движеше како мал воз. Мал, ама воз. Фото-кино клубот имаше простории толку колку што му требаа, техника и финансии речиси колку што му беа неопходни. Патувавме низ Југославија и на фактура со печат (на доверба), од Белград, Загреб, Скопје купувавме камери, фотоапарати, филмови и ги носевме во Струмица.

Сите претпоставки за нормално клупско живеење беа остварени и клубот си го живееше својот живот. Се одржуваа курсеви по фото и кинотехника, се учевме и ги учевме помладите да ракуваат со камера, да снимаат, да развиваат филмови, ги учевме монтажа, ги учевме како се пишува сценарио, како се прави книга на снимање. Правевме филмови. Процесот беше заокружен и тие можеа да снимат филм и да го прикажуваат. Можевме и одевме на фестивали и се рангиравме согласно со фестивалските критериуми.

Во меѓувреме, одржувавме и предавања, семинари со афирмирани и познати филмации и филмски теоретичари на тема филмот и филмската режија, сценарио, идеја и практика. Организиравме филмски проекции во киносалата на фото-кино клубот. Стотина млади луѓе доаѓаа и остануваа. Филмската техника, дотогаш баук, сега стана наше секојдневие.

4. Филм и фото во фабричките хали (култура во животноста и работната средина)

Тоа што исто така ми се чини многу интересно и значајно е моментот на доближувањето на филмот и на фотографијата до работниците, до фабричките хали, до секој заинтересиран граѓанин. Ги снимавме на филмска лента и ги остававме сите настани во градот „конзервирани“ за иднината. Архитектура, културни настани, спортски манифестации, СВОЗ, изградба на спомениците во тоа време, Штафетата на младоста итн. Сите значајни и навидум незначајни настани беа „отстрелани“ со камера.

5. Творечки и фестивалски активности

Една од најзначајните активности, секако, беше фестивалската. Струмичките филмации одеа на републички, сојузни и меѓународни филмски фестивали, а клубот, пак, во исто време беше домаќин и организатор на меѓуклупски активности и на републички и сојузни фестивали и изложби на фотографии во Струмица. Поранешниот југословенски простор овозможуваше директни комуникации со творци од најразлични средини, што пак нам ни правеше шанса за драгоцен искуства. Во овој период особено значаен беше *12. Републички фестивал на аматерскиот филм 1982* (во техничка организација на фото-кино клуб „Струмица“, а претседател на организациониот тим со посебен прилог беше Трајче Трајковски) на кој учество зедоа повеќе струмички автори. Една година порано, 1981, филмот ПАТ ДО НОВИОТ ПАТ (по идеја на Иле Делев, камера Митко Филев и Киро Козаров, сценарио, монтажа, режија Киро Козаров), на фестивалот *Ричновска осмичка 1981* (Кнежноу) Чехословачка, се пласира во наградените филмови (награда Златна Крајка). Членовите на фото-кино клубот „Струмица“, со десетина фотографии, учествуваа на југословенскиот куп - Денови на југословенската фотографија 1991. Во исто време се случуваа меѓуклупски проекции и изложби на фотографии.

6. Креативни оисервации

Живот помеѓу два момента (испраќање на филмот и чекање на неговото враќање). Секој автор или творец има своја значајна и за него важна стапа или момент во периодот низ кој поминал. Филмот, нормално, не збудали сите. Баравме начин како да дојдеме до пари и да купиме филм и да уживаме во „пукањето“ на филмот. Кога ќе забрмчеше моторчето на камерата, умираше сè друго. Се случуваше филм и ништо друго не беше важно.

Филмовите во првите години тешко се наоѓаа. Ги набавувавме надвор (Грција, Германија, Италија) и во тамошните лаборатории ги

развиравме филмовите. Времето на испраќање и враќање на филмот траеше 14 до 15 дена. Дури по петнаесет дена можеше да се види, прво, техничката исправност на филмот, а потоа квалитетот на снимениот и „монтиран“ материјал. Неговата должина (временска) беше три минути. За три минути требаше да се направи многу. Имајќи го овој проблем во главата, работевме т.н. „креативна монтажа“. Тоа значи дека во процесот на снимање (работа на камерата) мораше да се осмислат многу елементи - камера, идеја, монтажа.

Монтажните пултови беа реткост, па филмовите се монтираа на рака. Поради овој недостаток мораше многу да се мисли и да се креира за време на снимањето. Но, тоа му даваше посебен шмек и ангажман на снимателот. Појавата на видео лентата и видео камерата беше неверојатна новост. Но, во исто време тие бесконечно долги филмови ја уништија „креативната монтажа“. Овие филмови не олабавија. Можевме да снимаме без размислување и посебен напор. Можевме да пиеме кафе, а камерата да снима, да работи. Ако филмот го работевме со огромна љубов, магија, многу чувства и желба да се создаде добар кадар, видеото беше неверојатната вест за бескрајно долга филмска лента која ќе реши многу проблеми. Но, видео филмот ја расипа магијата (ја уби тремата) во креативната монтажа. *Снимањето со крајката целулоидна лента беше како игра во шаховар. Нема грешка и поворување. Оваа крајка филмска лента не прече грешки.*

7. Комплименти

Од кино „Балкан“, со киноприкажувачка дејност, преку кино клубот како творечка дејност до „Астерфест“, арена или раскрсница каде што се среќаваат филмјерите и ги споделуваат своите идеи, Струмица отвори светска филмска работилница, Струмица етаблира светска престижна филмска академија.

Фантастичен род од долгогодишна макотрпна но сакана работа на еден ентузијаст, ученик на курсевите по фото и кинотехника, школуван режисер и денес познат фестмејкер.

Може ли по овие аргументи да се одговори на прашањето која е улогата на Струмица во филмската култура. Сакам историјата на филмскиот живот во Струмица со ова, да ја бојадисам во светла нијанса која се вика Горан Тренчовски.

Ако филмот е најраспространетиот медиум меѓу луѓето и согласно на тоа, највозможен и најбрз и највлијателен и најмоќен инструмент во рацете на филммејкерите и влијателните општествени групи, тогаш важноста и специфичноста „Астерфест“ стануваат уште поатрактивни.

Многу видно, брзо, незапирливо, „Астерфест“ ја поставува неопходноста од уште подиференцирана концепција, селекција и реализација.

Во овој момент на 6-годишниот живот на Фестивалот, таа концепција е речиси без забелешка, како што уште повеќе ќе биде забележлив неговиот развој од година во година.